

ВОБРАЗЫ ПАМ'ЯЦІ

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар.

Вянікі даследаванняў нідзе так і не былі апублікаваныя, хоць зазвычай інфармацыя з'яўляецца ў адкрытым доступе. На просьбу карэспандэнта «Звязды» азнаёміцца з ёй адказалі, што гэта прыватныя звесткі і дзяліцца імі не будуць. Што па меншай меры выклікае здзіўленне, а пасля і лагічнае пытанне: а ці праводзіліся даследаванні ў прычыне?..

Ёсць інфармацыя, што рэканструкцыя Вайсковых могілак адбываецца ў адпаведнасці з пастановай выязнога пасяджэння рабочай групы па рэканструкцыі могілак Вайсковых ад 29 мая 2018 года. Усе пастановы зазвычай публікуюць на сайце Мінгарвыканкама. Аднак такога дакумента там адшукаць так і не ўдалося.

Сакратар грамадскай назіральнай камісіі па ахове помнікаў пры Міністэрстве культуры Павел КАРАЛЁЎ адзначае, што на Вайсковых могілках назіраюцца відавочныя разыходжанні з нашым заканадаўствам. Адбываецца парушэнне Кодэкса аб культуры, напрыклад пункт 1 артыкула 104, паводле якога забараняецца знішчэнне нерухомых матэрыяльных каштоўнасцяў, стварэнне пагрозы, прычыненне шкоды гісторыка-культурнай каштоўнасці, пагаршэнне тэхнічнага стану або стварэнне пагрозы яго пагаршэння, а таксама паніжэнне ўмоў успрымання гісторыка-культурнай каштоўнасці. Фактычна, на Вайсковых могілках на цяперашні момант парушаны ўсе гэтыя пастановы. У пункце 4 артыкула 104 Кодэкса аб культуры гаворыцца аб недапушчальнасці навукова не абгрунтаваных змяненняў гісторыка-культурнай каштоўнасці — што таксама цалкам ігнаруецца на Вайсковых могілках. Артыкул 108 Кодэкса аб культуры сцвярджае, што ў выпадку пагрозы цялеснасці аб'екта гісторыка-культурнай каштоўнасці ўсякія работы на ім неабходна прыпыніць. «Такім чынам, не толькі гэтыя, а і некаторыя іншыя пункты Кодэкса на Вайсковых могілках не выконваюцца», — рэзюмуе Каралёў.

Чым жа кіруецца спецкамбінат, распачаўшы работы на Вайсковых могілках? Супрацоўнікі спецкамбіната спасылаюцца на закон «Аб пахаваннях і пахавальнай справе». У аснове іх работы — арты-

кул 22, дзе напісана, што надмагільныя збудаванні могуць быць дэмантаваныя на працягу двух гадоў пасля таго, як на іх вывешана папярэджанне для сваякоў (на Вайсковых могілках такое папярэджанне вісела тры гады), але пазначана, што прыбраныя могуць быць толькі «надмагільныя збудаванні, ступень разбурэння якіх выключае іх рамонт або аднаўленне». Натуральна, у законе гаворыцца пра тую выпадкі, калі зусім нічога немагчыма аднавіць, удакладняе Павел Каралёў.

Відавочна і тое, што ўмовы абыходжання з аб'ектамі, якія з'яўляюцца гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі, у законе аб пахаваннях не прапісаны.

На вачах валанцёраў, якія працуюць на Вайсковых могілках, агароджу каля помніка заслужанаму дзеячу навукі, прафесару Максіму Выдрыну (першы ў Беларусі стваральнік кафедры акушэрства і гінекалогіі) супрацоўнікі камбіната пачалі рэзаць «балгаркай» — нягледзячы на яе добры стан. Валанцёры ўмяшаліся ў сітуацыю, дзякуючы гэтаму ўмяшанню яе ўдалося захаваць. Аднак гэта толькі адзін з мноства выпадкаў... Літаральна днямі была ліквідавана агароджа каля помніка народнага артыста Беларусі Арсена Арсенкі. Не ацалела і агароджа каля помніка аднаго з галоўных чэкістаў 1920-х гадоў Іосіфа Апанасага, пры якім некалі ў цэнтры Мінска быў затрыманы вядомы эсер-тэрарыст Барыс Савінкоў...

Вайсковыя могілкі — месца, каштоўнае сваёй цэльнасцю, гістарычнае. Там пануе ўнікальная атмасфера, наведваць ужо спачылых класікаў беларускай літаратуры, навукі, музыкі, слыхных грамадскіх дзеячаў, супрацоўнікаў правапарадку заходзяць прадстаўнікі сённяшняй інтэлігенцыі,

• Меркаванне

Старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі па адукацыі, культуры і навукі Ігар МАРЗАЛЮК адзначае:

— У такія дні, звязаныя з нашай памяццю (Свята Незалежнасці. — **Аўт.**), нам асабліва трэба згадваць пра такія месцы. Вайсковыя могілкі — унікальны гісторыка-культурны аб'ект, ён не павінен разбурацца. Таму вінаватых у нанясенні яму шкоды неабходна прыцягнуць да адміністрацыйнай і крымінальнай адказнасці. Ёсць адпаведныя структуры, якія павінны навесці парадак у гэтым пытанні. Захаванне Вайсковых могілак — тая мінімальна ўдзячнасць, якую мы можам праявіць. Наша жыццё, нашы пасады аплачаны крывёй у тым ліку тых, хто там ляжыць.

• Дарэчы

Самы стары ў Беларусі — гродзенскі некропаль. Хаваць спачылых на ім пачалі ў канцы XVIII стагоддзя. Там знайшлі апошні спачын многія вядомыя асобы: пісьменніца Эліза Ажэшка, маці Максіма Багдановіча, паэты, губернатары і нават удзельнікі вайны з Напалеонам. Таму распачата работа аб унясенні могілак у Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў. З такой ініцыятывай выступіла пракуратура горада: ідэя прыйшла падчас чарговай праверкі гарадскіх пагостаў. «Згаданая тэма з'яўляецца важнай, таму што гэта захаванне гістарычнай каштоўнасці для грамадзян краіны, а таксама яна служыць прыцягненню турыстаў у Гродна», — адзначае **Іосіф СЯНКЕВІЧ, памочнік пракурора Гродна**. Такога ж меркавання прытрымліваецца і **Аксана КОХАНОВА, галоўны спецыяліст упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама**: «У Гродзенскай вобласці вялікая ўвага ўдзяляецца помнікам гісторыка-мемарыяльнага пахавання. Таму апошнім часам Гродзенскім аблвыканкамам прынята рашэнне ў ліпені стварыць рабочую групу з удзелам краязнаўцаў, гісторыкаў, прадстаўнікоў улады і разгледзець пытанне надання гісторыка-мемарыяльнага статусу могілкам па вуліцы Антонава». Лёс унікальнага некропаля вызначыцца восенню, калі гродзенскія ўлады атрымаюць адказ ад Міністэрства культуры.

У свеце ёсць могілкі, якія з'яўляюцца не толькі нацыянальнымі каштоўнасцямі, але і ўваходзяць у Спіс каштоўнасцяў ЮНЕСКА. Так, напрыклад, Новадзявочы манастыр у Маскве і могілкі побач з ім з 2004 года ўне-

сены ў Спіс культурнай і прыроднай спадчыны ЮНЕСКА. Дэпартамент культурнай спадчыны ў Маскве распачаў сістэму комплекснага маніторынгу захаванасці мастацкіх надмагільляў на тэрыторыі расійскай сталіцы. Яна дазваляе адсочваць стан усіх помнікаў, якія адносяцца да аб'ектаў культурнай спадчыны. Цікава, што да надмагільных знакаў там ставяцца надзвычай уважліва. Так, у свой час на Новадзявочыя могілкі былі перанесены прах Мікалая Гоголя разам з помнікам (крыж і надмагільная галгофа), у 1952 годзе помнік замянілі бюстам з надпісам на пастаменце: «М. Гоголю ад кіраўніцтва Савецкага Саюза», а да 200-годдзя з дня нараджэння пісьменніка бюст прыбралі, на магіле аднавілі галгофу — менавіта такую, якая была з самага пачатку. За 2017 год Дэпартамент культурнай спадчыны Масквы было адноўлена 76 гістарычных мемарыялаў на сталічных могілках.

Некропаль Рэкалета ў сталіцы Аргенціны Буэнас-Айрэсе — адзін з самых прыгожых і вядомых у свеце — таксама з'яўляецца помнікам архітэктуры, які ахоўваецца дзяржавай і ЮНЕСКА. Гэта і дзёчы некропаль, і папулярны турыстычны маршрут адначасова. Могілкі ў асноўным складаюцца са склепаў з пахаваннямі, некаторыя з іх у велімі занябным стане — напрыклад, калі ўсе сваякі памерлі. Але забраць склеп усё роўна нельга: гэта прыватная ўласнасць. Разбураць або чапаць яго таксама нельга. Часам, калі становіцца зразумела, што гаспадары склепаў не аб'являюцца (напрыклад, калі ён стаіць безгаспадарным гадоў 15), адміністрацыя могілак прыкмячае такія склепы ў якасці складоў для інвентару.

Работы на гэтай гісторыка-культурнай каштоўнасці вядуцца з дапамогай цяжкай тэхнікі.

Фота Ганна ЗАНКІВІЧ

людзі, абазначаны ў гісторыі. Гэтыя могілкі, якія датуюцца 1840—1950 гадамі, маюць свой шарм. І вядома, што такая асабліва атмасфера захоўваецца дзякуючы агульнай гарманічнасці. Цэляы экскурсійныя групы час ад часу завітваюць у гэта месца. Пра тое, што Вайсковыя могілкі — цікавы турыстычны аб'ект, — сказана і на інфармацыйным стэндзе, што месціцца на суседнім транспартным прыпынку.

Дарэчы, каштоўныя не толькі самі помнікі, кожны з якіх — сведка сваёй эпохі, носьбіт важнай гістарычнай памяці. **Архітэктар-рэстаўратар Раман ЗАБЕЛА** адзначае:

— Гэтай зімою я заўважыў, што каваныя агароджы, усталяваныя на паваенных пахаваннях на Вайсковых могілках, насамрэч знятыя з дарэвалюцыйных мінскіх будынкаў (пра што сведчыць іх характар і канструкцыя: без зваркі, на заклёпках і хамутах). Тут і класіка, і мадэрн — найкаштоўнейшыя экзэмпляры! Ужо няма таго старога Мінска, а агароджы засталіся! Таксама там захаваліся сапраўдныя

каваныя агароджы і крыжы XIX — пачатку XX стагоддзя.

Хтосьці скажа, што на Вайсковых могілках адбываецца добраўпарадкаванне. Аднак ці можна аднесці да яго спілоўванне крыжоў, дрэў, якія ствараюць ландшафт, поўную ліквідацыю каштоўных агароджаў і надмагільляў? Варта заўважыць, што ў некаторых краінах нават старыя, лагнутыя агароджы даўніх часоў не прыбіраюць, бо яны нясуць у сабе дух даўніны... У цэнтры ж беларускай сталіцы замест даволі цэлых надмагільляў і помнікаў усталяваюць так званыя падгалоўнікі. На іх наносіцца інфармацыя аб памерлым (і тое, часам апускаецца дзень і месяц смерці, якія былі пазначаны на арыгінале). Пры гэтым работы вядуцца з выкарыстаннем трактара, ламоў, «балгарак», задзейнічана даволі шмат рабочых.

Адкуль жа ўзяўся такі спрыт у перапрацы старога, але каштоўнага для многіх, таго, што ахоўваецца законам?.. Кажуць, адзін з чыноўнікаў спецыялізаванага камбіната камунальна-бытавога абслугоўвання неяк убачыў замежны фільм, дзе фігуруюць амерыканскія вайсковыя могілкі. Думаю, многія могуць уявіць — стройныя шэрагі маленькіх аднолькавых пахавальных помнікаў (тых самых падгалоўнікаў). Вось і надумаўся ў нас зрабіць так. Стройна, роўна. Аднак не ўлічыў той нюанс, што беларускія вайсковыя могілкі фарміраваліся доўгі час, а амерыканскія паўсталі ў такім выглядзе адразу. Можа, гэта і не болей, чым чутка (пра фільм, які так паўплываў на адказную асобу), аднак па тым, што цяпер можна назіраць на мо-

гілках, напрошваецца выснова аб яе рэальнасці.

Таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры звярнулася з заявай у пракуратуру Мінска з просьбай правесці правасмернасць дзеянняў спецкамбіната, а таксама паўплываць на прыпыненне работ па рэканструкцыі на Вайсковых могілках і прыцягнуць адказных да адміністрацыйнай і крымінальнай адказнасці. Сакратар грамадскай назіральнай камісіі па ахове помнікаў пры Міністэрстве культуры Беларусі накіраваў свой зварот з просьбай разабрацца ў сітуацыі ў Генеральную пракуратуру.

Нядаўна стала вядома, што супрацоўнікі Генпракуратуры прыезджалі на месца, высвятлялі абставіны таго, што адбылося. Пазней будзе вядома, якое прымуць рашэнне.

* * *

...Прызнацца, той дзень, калі я атрымала ў рэдакцыі заданне напісаць пра Вайсковыя могілкі і наведвала іх, стаў самым складаным у маім прафесійным жыцці. Калі прыйшла на могілкі, пабачыла там групу рабочых, трактар з вялізным каўшом, але работы акурат былі часова прыпыненыя. На той момант вырашалася, працягваць дэмантаж помнікаў ці не?.. Апынуўся на месцы і намеснік дырэктара па ідэалагічнай рабоце спецкамбіната Сяргей Тур, які раздаваў даручэнні. Я пачала з імі размаўляць, задаваць пытанні, нагадваючы пра Кодэкс аб культуры і ахову спадчыны, спрабуючы дагрукта да нейкіх пацуючых у дагненні да каштоўнага месца. А праз пару хвілін азірнулася і ўбачыла, як рабочыя за маёй спінай ламамі зрываюць тоўстае, цэлае каменнае надмагільле — каля такога ж вялікага, каларытнага помніка (пазней высветліцца, што гэтым помнікам аплякуюцца МУС і КДБ — што не перашкоджа абысціся з ім так па-варварску на вачах у журналіста). У мяне мову адняло, здарыўся сапраўдны шок. Спрабуючы не надта выдаваць эмоцыі, я працягвала задаваць пытанні — часам проста смешныя, тлумачачы відавочнае. Напрыклад, ці лічыць спадар Тур асабіста гэтыя могілкі гісторыка-культурнай каштоўнасцю?.. Давялося паўтарыць двойчы. Тады ён адказаў, што на гэта пытанне ў кожнага ўласны адказ, а сваю думку ён мне не скажа...

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.

РУП «Институт недвижимости и оценки» (Организатор аукциона) извещает о проведении повторного открытого аукциона по продаже имущества, принадлежащего ОАО «Белхим» (Продавец).

Лот №1. Здание административно-бытового корпуса с инв. № 620/С-840, 1975 г. п.

Адрес: Минская обл., Дзержинский р-н, г. Фаниполь, ул. Заводская, 25. Назначение: здание административно-хозяйственное. Этажность — 3. Общая площадь — 2 132,7 кв. м. Составные части и принадлежность: целое трехэтажное здание административно-бытового корпуса из железобетонных стеновых панелей (Б3/п). Начальная цена — 768 960,00 бел. руб. с учетом НДС 20%. Задаток — 50 000,00 бел. руб. Шаг аукциона — 5%.

Обременение: ипотека. В случае продажи с публичных торгов имущества, являющегося предметом ипотеки, ипотека прекращается в соответствии с законодательством Республики Беларусь.

Лот №1 расположен на земельном участке площадью 0,3278 га с кадастровым номером 62225060001002017. Целевое назначение земельного участка: для обслуживания здания административно-бытового корпуса. Право постоянного пользования. Ограничения (обременения) прав на земельный участок: охранный зона электрических сетей напряжением до 1000 В, площадь 0,0270 га. Переход права на земельный участок осуществляется в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь.

Аукцион состоится 20.07.2018 в 11:00 по адресу: г. Минск, ул. Комсомольская, д. 11, 3 этаж, каб. 4.

Условия участия в аукционе, срок заключения договора купли-продажи, условия оплаты, а также полный текст извещения содержится на сайте Организатора аукциона ino.by.

Задаток перечисляется на р/с BY21BPSB30121543370109330000 в ОАО «БПС-Сбербанк», г. Минск, 220004, ул. Кальварийская, д. 4а, В/С банка ВПСВВ2Х. Получатель — РУП «Институт недвижимости и оценки», УНП 190055182. Назначение платежа: задаток для участия в аукционе по продаже имущества ОАО «Белхим», проводимом 20 июля 2018 г.

Заявления на участие и необходимые документы принимаются в рабочие дни с 8.30 до 12.00, с 13.30 до 16.00 по адресу: г. Минск, ул. Комсомольская, 11, каб. 7. Окончание приема заявлений 18.07.2018 в 11.00. Первое, полное извещение о проведении аукциона опубликовано в газете «Звязда» от 15.03.2018. Контактное лицо для осмотра Объекта — Диденко Дмитрий Алексеевич тел: 8 (044) 5818949

Организатор аукциона: 8 (017) 306-00-57, 8 (029) 356-90-03, 8 (029) 550-09-52 • www.ino.by • e-mail: torgi@ino.by